

El senyor dels anells: Madelmans i airgam-boys

Carles Fabregat

Com en Peter Jackson, jo també em vaig llegir al seu moment (quan era més jove) uns quants cops la trilogia completa d'*El Senyor dels Anells*, més el *Silmarillion*, *El hòbbit* i alguns contes del mateix autor. D'altra banda, fa més de quinze anys que escric de cinema a les pàgines dominicals del *Diario de Ibiza*. Per tant, es pot deduir d'això que m'interessen el cinema i la literatura (els qui no atorguin massa qualitat literària als textos

esmentats, concediran almenys que he estat un seguidor de l'obra de Tolkien). Però no havia pensat escriure res sobre la pel·lícula de Jackson, fins que vaig llegir el magnífic i sensible article de Joan Obrador, 'S'ha fet realitat el món ideat per J.R.R. Tolkien?', sortit al número 100 de *Temps Moderns*, i em vaig sentir més acompanyat davant la majoritària opinió general.

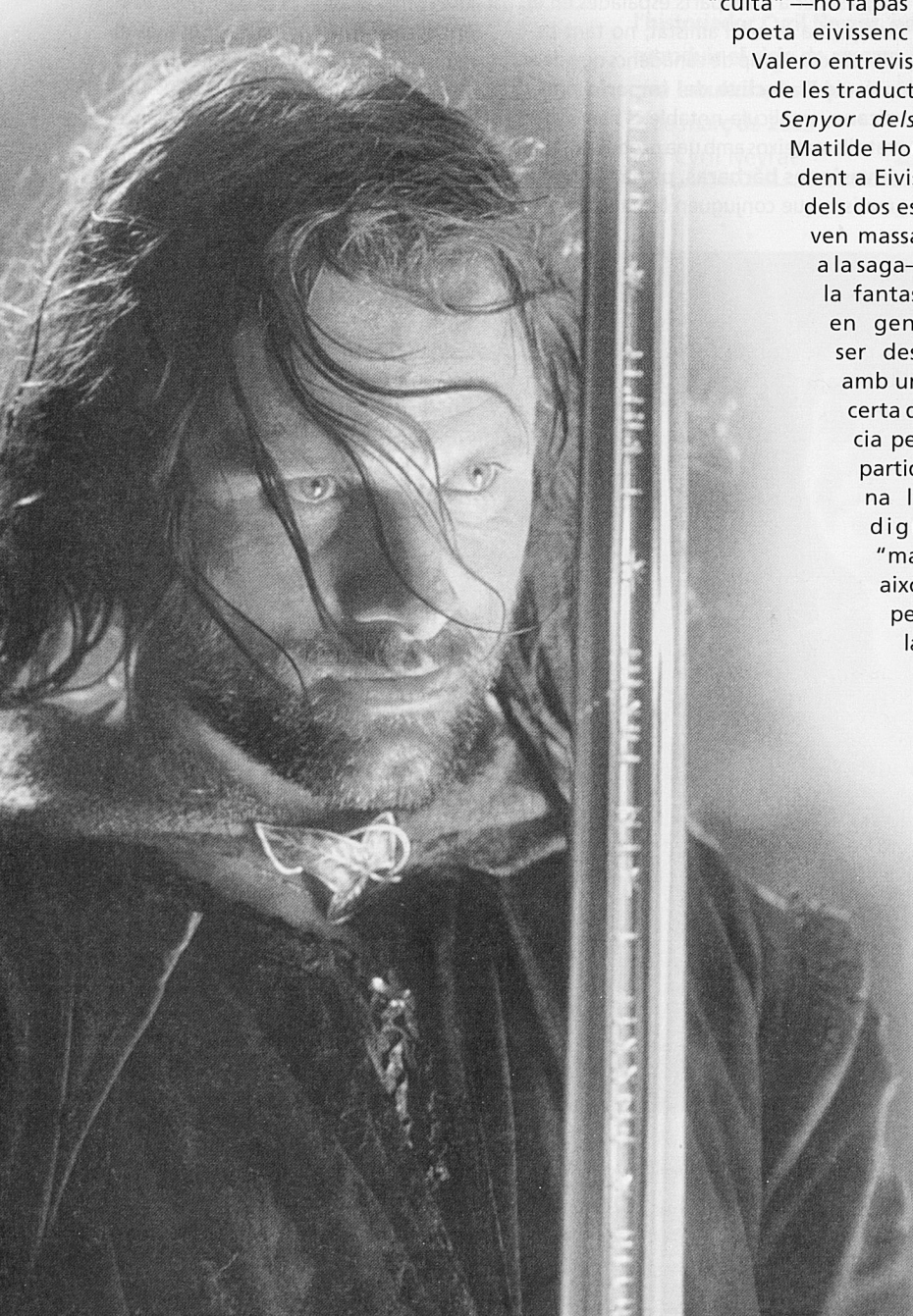
Jo també crec, com l'autor del citat article, que els *Anells* de Tolkien i de Jackson tenen poc a veure entre sí. Però abans, si m'ho permeten, voldria començar pel principi. L'obra d'aquest escriptor sud-africà mai no ha estat un plat de gust d'aquells lectors defensors d'una literatura "culta" —no fa pas massa, el poeta eivissenc Vicente Valero entrevistava una de les traductores d'*El Senyor dels Anells*, Matilde Horne, resident a Eivissa, i cap dels dos es mostaven massa afectes a la saga—; de fet, la fantasia èpica en general sol ser despatxada amb un gest de certa displicència per aquells partidaris d'una literatura diguem-ne "major". I això només pel que fa a la qüestió del gènere

o temàtica a la qual s'adscriu. Si ens referíssim a la qualitat intrínseca de cada obra, ja ens internaríem en paisatges de molt més sinuosa orografia.

Però és que, a més, l'obra de Tolkien ha de batre's en molts altres fronts, com ara la seva presumpta misogínia, el seu hàbit racista (els personatges del costat del Bé són rosos, alts i nòrdics, i els del Mal, petits, bruns i del Sud, etc.), o el seu barroer maniqueisme, entre altres diverses acusacions. La veritat és que si jutgèssim les obres artístiques —i en aquest article considerarem el cinema com a tal, ni que només sigui per una qüestió metodològica— en primer lloc pel seu component ideològic, faríem una bona esbandida a les prestatgeries de les biblioteques. A les dels videoclubs també, encara que, de fet, no els aniria gens malament. I està clar que no seria pas la primera vegada: així de cop, ens vénen ràpidament a la memòria les polèmiques al voltant de Borges, Nietzsche o Pla. També de Heidegger o Céline entre tants d'altres. No sóc partidari —si se'm permet la petulància— d'incloure Dalí entre els grans pintors del segle XX, com ara Picasso, Miró o Tàpies (per citar només els de casa), si exceptuem les seves obres de finals de la dècada dels anys vint (*El gran masturbador*, *El enigma de Hitler*, etc.). Però, en aquesta opinió no hi té res a veure la seva (sincera o simulada) afecció al règim franquista.

I per referir-nos finalment al món del cinema, ¿és lícit jutjar l'obra de Elia Kazan, Alfred Hitchcock, D. W. Griffith, Fritz Lang o Clint Eastwood per les seves posicions polítiques i ideològiques? (o la de Eisenstein, Polonsky, Biberman o Odetts, per citar-ne també de l'altra banda), ¿rebaixaria això la condició de grans obres de *La ley del silencio*, *Vértigo*, *El nacimiento de una nación*, *Metro-polis* o *Sin perdón*?

De moment, no hem tractat encara aquí el problema de la trilogia de Jackson respecte de la trilogia de Tolkien. I m'agradaria apressar-me a dir que aquest problema, de ser-hi, no resideix (com s'ha dit i s'ha es-

I per referir-nos finalment al món del cinema, ¿és lícit jutjar l'obra de Elia Kazan, Alfred Hitchcock, D. W. Griffith, Fritz Lang o Clint Eastwood per les seves posicions polítiques i ideològiques? (o la de Eisenstein, Polonsky, Biberman o Odetts, per citar-ne també de l'altra banda)...

crit fins a la náusea) en la seva profusió d'efectes especials. Els efectes especials són un mitjà, no una fi en si mateixos. El problema és, en tot cas, de transcripció, d'interpretació m'atreiria a dir, del món de Tolkien al de la pel·lícula en qüestió. Pel·lícula que, a tots aquells qui arrufen el nas, cada cop que senten parlar de fantasia èpica, no farà més que atrinxer en les seves posicions. Jackson es pot haver llegit cinc vegades la saga, però si no fos massa agosarat dir-ho, podríem pensar que no l'ha entès; encara que és molt més lògic imaginar que s'ha hagut de rendir a la llei de la sacrosanta Indústria, la mateixa que li ha lliurat un fotimer de milions per a poder-la realitzar. Res a dir-hi. Un ja fa anys que va perdre la virginitat, a Déu gràcies.

Per no estendre'm en dissertacions de difícil digestió per al ben-volgut lector ocasional d'aquestes ratlles, em referiré tan sols—a mode de justificar les asseveracions precedents—, a la tipologia d'alguns dels principals personatges. Per exemple Frodo, a qui Elijah Wood encarna tot el temps com si es tractés d'un malalt de malenconia crò-

nica (destinat a caure d'un moment a l'altre al divan d'un psicoanalista, en el cas improbable que n'hi hagués cap a la Terra Media). En el llibre, Frodo és, en canvi, un personatge ric i complex, que no està tot-hora ajupit pel feixuc de la càrrega (de l'objecte numinós), sinó que n'assumeix la responsabilitat i alhora calcula en tot moment el risc de la missió en funció de les seves (minses) possibilitats, mirant de no incloure-hi forçosament els seus companys. És un líder natural, no un nan nyèbit aclaparat pel Destí. Un heroi, en tot cas, en el sentit clàssic dels grecs, un heroi de barri, un home (en aquest cas un hòbit) comú que es converteix en un exemple entre els seus iguals.

Pel que fa a Gandalf, no és el de Tolkien un mag que només ens dóna la vara (perdó per haver caigut en la temptació de l'acudit). O sigui, no és del seu bàcul d'allà on provenen principalment els seus poders (quin horror la lluita de llamps i trons entre Gandalf i Saruman!), sinó més aviat de la seva saviesa per saber cap on giren les marees del món i acceptar-ne el compromís, encara que aquest gir l'arrabassi a ell

i a tot allò que fins llavors havia estat bell i poderós, d'allò que havia constituït el seu món, un món condemnat a desaparèixer poc a poc per a donar pas a un de nou, on ell ja no hi tindrà un lloc. I malgrat tot, ell sabrà deixar pas a una època en la qual seran els petits els qui "estaran cridats a pertorbar els concilis dels grans" (dit més o menys textualment), cridats en certa mida a ocupar el lloc que aquests ocupaven fins aquell moment. Ell serà l'artífex del pla segons el qual l'Anell, el númen, serà portat fins a la gola del llop per un minut que a cada revolt enyorarà sense remei l'escalfor de la llar, que enyorarà la seguretat de continuar essent petit (com al capdavant ens succeeix a molts), i no obstant serà prou gran com per dur a terme la tasca que li pertoca. D'això, poca cosa o res ens ha arribat a la cinta premiada recentment amb onze Oscars.

Finalment ens queda Aragorn, un guerrier poderós descendent de reis i alhora un rodamón, quasi bé un vagabund errant que espanta les criatures i la gent "com cal", o sigui, aquella que només s'ocupa dels seus propis assumptes. Tosc, de faccions endurides per la vida a la intempèrie, però capaç de deixar traslluir la seva grandesa al moment més inesperat. Mai l'heroi brillant i sense fissures, el líder indiscutible que ens presenta Jackson sota l'atractiva i carismàtica presència de Viggo Mortensen.

L'univers creat per John Ronald Ruelen Tolkien és potser fred, aseixuat i un punt asèptic, en la seva concepció vertical i aristocràtica de l'organització humana, tenyit d'un cert purisme ari i persuadit de la superioritat jeràrquica dels bàrbars del Nord. Però també es poètic i humà, totalment impregnat de la bellesa feréstega de la natura, d'aquest bigarrat cosmos de *play-station*, poblat de *madelmans* i hedonista i sedentari, barroc i torrencial. Potser volgudament transcendent, però gens emfàtic. En qualsevol cas, un univers que queda molt lluny *air-gamboys* que ens saluden des del film de Jackson a cop d'espasa. ■